

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Δρ Γεώργιος Δημ. Μάρδας*

1. Παγκοσμιοποίηση

1.1. Έννοιες και ορισμοί

Την παγκοσμιοποίηση, κατ' αρχήν, την προσεγγίζουμε ως μία θεωρία, η οποία αντιμετωπίζει την πολιτική ταυτότητα του σημερινού κόσμου, θεωρώντας αυτόν ως μία μοναδική ανθρώπινη κοινότητα. Με όρους επιστημονικούς, η παγκοσμιοποίηση λαμβάνει υπόψη της τα πολιτικά προβλήματα μέσα από μία παγκόσμια οπτική.

Είναι εξάλλου γνωστό, ότι στην πρωτογενή και αρχική της μορφή, η παγκοσμιοποίηση σήμαινε την προσπάθεια ιδιοποίησης της γης από τον άνθρωπο. Αργότερα, με τον καταμερισμό των έργων και την ανάπτυξη του εμπορίου δημιουργήθηκε η αλληλεξάρτηση μεταξύ των ανθρώπων, η οποία σταδιακά εκάλυψε όλο τον κόσμο (Χ. Διακόπουλος, 2002, σελ. 12-13).¹

Στο δεύτερο όμως ήμισυ του εικοστού αιώνα, ο όρος της παγκοσμιοποίησης εμφανίζεται στη σχετική παγκόσμια βιβλιογραφία, ως μια έννοια που προκύπτει από μια σειρά τεχνολογικών και οικονομικών διαδικασιών, παρά από κάποιο συγκεκριμένο και απολύτως τεκμηριωμένο ορισμό (M. Marshall and F. Quentin, 1967, p.p. 29, Th. Levitt, 1983, p.p. 2, P. Ricardo, 1989, p.p. 3). Στον αιώνα αυτό, η παγκοσμιοποίηση αλλάζει μορφή και δεν γίνεται πλέον με τα όπλα, αλλά επιβάλλεται με την οικονομία και το εμπόριο.

Στην έννοια της παγκοσμιοποίησης διακρίνουμε τρία βασικά θετικά χαρακτηριστικά: α) την ταχύτερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών σε όλο τον πλανήτη γη, β) την ταχύτερη μετακίνηση ανθρώπων μεταξύ των χωρών του πλανήτη και γ) την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας στον τομέα της διακίνησης γνώσεων, ειδήσεων, πληροφοριών και μεταφορών. Επίσης, η έννοια της παγκοσμιοποίησης χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα και αρνητικώς από την αναπτυσσόμενη διεθνώς κατάσταση υποσιτισμού, αποβιταμίνωσης, θανατηφόρων επιδημιών και διεύρυνσης του χάσματος μεταξύ πλουσίων και πτωχών κοινωνικών ομάδων (Κ. Χολέβας, 2002, σελ. 41 - 42, 48 - 49).

Τέλος, ο Pierre Bourdieu ορίζει την παγκοσμιοποίηση ως την πολιτική, η οποία έχει ως στόχο να καθολικεύσει τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και την ιδιαίτερη παράδοση των οικονομικά και πολιτικά κυρίαρχων δυνάμεων, κυρίως των Η.Π.Α., και να απλώσει στο σύνολο του κόσμου το οικονομικό και πολιτιστικό πρότυπο, που προτιμούν αυτές οι δυνάμεις. Ο Zbigniew Brzezinski συμπληρώ-

* Πανεπιστήμιο Μακεδονίας - Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής.

1. Κάθε φορά, που ένας «δυνατός» επεβάλλετο στα άλλα μέλη της κοινωνίας, αποκαλούσε την κυριαρχία του «νέα τάξη πραγμάτων». Αυτό γινόταν από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα (Μηνώτες, Μυκηναίοι, Αθηναίοι στη συμμαχία της Δύσης, Imperium Romanum, Μ. Ναπολέον, βρεταννική αυτοκρατορία, άξονας ROBERTO, Pax Americana κ.λπ.) (Α. Παναγόπουλος, 2002, σελ. 14).

νει λέγοντας ότι η παγκοσμιοποίηση είναι ένα πολύπλοκο παγκόσμιο σύστημα, στο κέντρο του οποίου στέκονται οι Η.Π.Α. και στο οποίο η εξουσία απορρέει, τελικά, από μία μόνο πηγή και συγκεκριμένα από την Ουάσιγκτον (Z. Brzezinski, 1998, σελ. 59).

Στον αγγλικό όρο globalization οι σχετικές προτάσεις συγχέονται με τη διεθνοποίηση. Το ίδιο συμβαίνει και στους αντίστοιχους δύο γαλλικούς όρους mondialisation και globalisation. Σε όλες όμως τις εκφράσεις της παγκοσμιοποίησης δεν περιλαμβάνονται αναφορές στο έθνος. Το αρνούνται και το παρακάμπουν με την έννοια αυτού ως μόνου συγκεκριμένου χώρου παραγωγής και άσκησης της δημοκρατίας και της κοινωνικο-οικονομικής προόδου.

1.2. Διεθνοποίηση και Παγκοσμιοποίηση

Και η διεθνοποίηση και η παγκοσμιοποίηση αναφέρονται σε ανθρώπινες πολύμορφες συμπεριφορές στο πλαίσιο των σχέσεων κρατών - εθνών. Ενώ όμως η παγκοσμιοποίηση υπερβαίνει το έθνος, χωρίς να το ενσωματώνει στην όλη διαδικασία, η διεθνοποίηση παραδέχεται και εφαρμόζει αυτή την ενσωμάτωση.

Οι διεθνικές ή διακρατικές σχέσεις, στην παγκοσμιοποίηση, έχουν ένα λεόντειο χαρακτήρα, ενώ στη διεθνοποίηση αυτές οι σχέσεις προσδιορίζονται από παραδεκτά διεθνή κείμενα και στο πλαίσιο πάντα μιας εξισορροπημένης συνεργασίας, που, εν τέλει, διασφαλίζει τη διεθνή ειρήνη, δημοκρατία και ελευθερία, αλλά και τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών - μελών της παγκόσμιας κοινότητας.

Στην παγκοσμιοποίηση, οι μορφές και το πλαίσιο των σχέσεων έχουν ένα καταναγκαστό χαρακτήρα, άμεσο ή έμμεσο, για τα oligότερα ισχυρά συμβαλλόμενα κράτη - έθνη.²

Έτσι, το διεθνές σύστημα, δηλαδή οι πολιτικές και διεθνείς σχέσεις αντικαθίστανται, στον εικοστό αιώνα και στην αρχή του εικοστού πρώτου αιώνα, από το παγκόσμιο σύστημα (global system ή world system), δηλαδή από το σύστημα εκείνο, που είναι ανεξάρτητο από τα έθνη - κράτη και τις εθνικές κοινωνίες. Οι βασικές διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης (fundamentalism) γεννούν το συνολικό οικονομικό σύστημα. Κυρίως, οι πολυεθνικές εταιρείες ενεργούν διακεκριμένα από τις εθνικές οικονομίες, στο πεδίο του σχεδιασμού, της παραγωγής και του marketing.

Στο παγκοσμιοποιημένο σύστημα της οικονομίας η βάση της οικονομικής οργάνωσης αναφέρεται σε ένα μη εθνικό σύστημα.

Αυτό το σύστημα συντίθεται αφενός από ένα πυρήνα περιοχών - κρατών, ο οποίος είναι οικονομικά και πολιτικά κυρίαρχος και αφετέρου από περιφέρειες, οι οποίες είναι οικονομικά εξαρτημένες από τον εν λόγω πυρήνα. Ο πυρήνας των ισχυρών κρατών - εθνών αναπτύσσεται σε ένα βιομηχανικό σύστημα της παραγωγής. Το σύστημα αυτό προσφέρει στις άλλες χώρες αγαθά και υπηρεσίες, με μικρό κόστος, εκμεταλλευόμενο, προς τούτοις, το φθηνό και πολυπληθές εργατικό δυναμικό των περιφερειών.³

2. Τα κράτη - έθνη έχουν ένα υποστηρικτικό ρόλο στις διαδικασίες και διεκπεραιώσεις του συστήματος της παγκοσμιοποίησης και τις περισσότερες φορές με κάποια μορφή υποχρεωτικότητας.

3. Θύμα της παγκοσμιοποίησης είναι η κοινωνία της Αργεντινής, όπου ο λαός της βρίσκεται σε κατάσταση εξαθλίωσης, πείνας και δουλικής εξάρτησης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Οι περιφέρειες προσφέρουν τις πρώτες ύλες και οι τελικές τιμές των προϊόντων καθορίζονται από τις κεντρικές κυριαρχούσες οικονομικές περιοχές.⁴

Η παγκόσμια οικονομία, με τη μορφή που προσδιορίζεται πιο πάνω, αναπτύχθηκε στην Ευρώπη από τον 15ο αιώνα, μαζί με την αρχική εξέλιξη της γεωργικής κεφαλαιοκρατίας.

Σήμερα, η ολοκλήρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων από μονάδες ιδιωτικού κεφαλαίου, σε ένα παγκόσμιο επίπεδο (βαθμίδα), προσδιορίζει τη σύγχρονη παγκοσμιοποίηση της παραγωγής (multinational company or corporation) και αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό κλειδί - στοιχείο του post - Fordism για την ολοκλήρωση και ευκαμψία της παγκόσμιας παραγωγής, συνεπικουρουσών, στους στόχους αυτούς, και της σύγχρονης τεχνολογίας, της ανάπτυξης των επικοινωνιών και της συμβολής της ρομποτικής.

Περαιτέρω, το σύστημα της παγκοσμιοποίησης εμφανίζεται με διάφορες άλλες μορφές υποσυστημάτων: την πολιτική, την πολιτιστική, την εκπαιδευτική, της κοινωνικής πολιτικής, του δικαίου, της διοίκησης, της ασφάλειας, του περιβάλλοντος κ.ά.⁵

Σε όλα όμως τα υποσυστήματα συνυπάρχει, εκτός από το οικονομικό στοιχείο, και η πρόθεση επιβολής από την πυρηνική περιοχή μιας «νέας τάξης πραγμάτων», σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτή η σύμφυση της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης προκαλεί, τις περισσότερες φορές, σύγχυση των παραμέτρων και διαθέσεων των φορέων αυτής της διαδικασίας, ως προς τα πραγματικά τους συμφέροντα και τους τελικούς τους σκοπούς. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να συμβάλλει θετικά η αυστηρή οριοθέτηση των χαρακτηριστικών όλων των υποσυστημάτων της παγκοσμιοποίησης.⁶

1.3. Κριτική προσέγγιση της Παγκοσμιοποίησης

Δεν είναι σαφώς προφανές, ότι οι πυρηνικές ευημερούσες περιοχές αναπτύσσονται πιο γρήγορα ή εν πάση περιπτώσει οφελούνται περισσότερο οικονομικά από τις περιφέρειες, αφού το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου, αλλά και της παραγωγής και των επενδύσεων, πραγματοποιείται μεταξύ των περιοχών που είναι ήδη αναπτυγμένες και βιομηχανοποιημένες. Πράγματι, με βάση το κατά κεφαλή Α.Εγχ.Π. των Η.Π.Α. (έτος το 2000=100), ο αντίστοιχος δείκτης για την Ευρωπαϊκή Ζώνη ήταν 65,3 και για τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. (Ο.Ο.Ε. ή Ο.Ε.Ο.) ήταν 66,7 (ο υπολογισμός των δεικτών αυτών γίνεται βάσει της ιστιμίας της αγοραστικής δύναμης). Ο δείκτης της βιομηχανικής παραγωγής των Η.Π.Α., με έτος βάσης 1995=100, για το έτος 2000, ήταν 129,0 ενώ για τις

4. Βεβαίως υπάρχουν και οι λεγόμενες μεικτές περιοχές με χαρακτηριστικά των κρατών - πυρήνων και κρατών - περιφερειών.

5. Υπάρχει και όρος χριστιανική οικουμενικότητα, που στηρίζεται στη συναδέλφωση των ανθρώπων και το σεβασμό της ανθρωπίνης συνείδησης. Διάφορα, επίσης, κινήματα πολιτών προσπαθούν να συναποτελέσουν ένα παγκόσμιο κίνημα για ένα Οικουμενικό Ουμανισμό, με άμεσο στόχο την επίτευξη ενός ανθρωποκεντρικού παγκοσμιοποιητικού πολιτισμού. Βέβαια, τα δύο τελευταία χρόνια είχαμε τέτοιες εξεγέρσεις εναντίον της παγκόσμιας βαρβαρότητας, χωρίς όμως να σκιαγραφούν ωστόσο ευκρινώς το σχήμα ενός άλλου κόσμου (Σιάτλ, Πόρτο Αλέγκρε, Γκέτεμποργκ, Γένοβα) (Κ. Λάμπος, 2001, σελ. 52).

6. Τα γνωρίσματα της παγκοσμιοποίησης είναι τρία: ιδιωτικοποίηση, εξατομίκευση και απορρύθμιση (Β. Φίλιας, 1999, σελ. 12). Θα μπορούσε όμως να προστεθεί και το χαρακτηριστικό της εκμηδένισης του ανθρώπου και της ομοιογένειας στον πολιτισμό της κατανάλωσης ή της εξαναγκαστικής ομοιόμορφης υπερκατανάλωσης.

χώρες της ευρωπαϊκής ζώνης 116,8 και για τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. 115,4. Οι παγκόσμιες εξαγωγές, σε δισεκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α., ήταν, για τα έτη 1987 και 2000, 2431 και 6243 αντιστοίχως. Τα σχετικά δε μεγέθη (σε ποσοστά επί του συνόλου των εξαγωγών) ήταν για τις βιομηχανικές χώρες 71,4 και 63,8, για τις υπό ανάπτυξη χώρες 28,6 και 36,2 για τις χώρες της Ασίας 12,1 και 19,9 και για τη Μέση Ανατολή 3,8 και 4,1 (F. Vergara, 2001, σελ. 56-68).

Διατυπώνεται δε επί πλέον η άποψη, στο πλαίσιο πάντα μιας κριτικής, ότι το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι ένα σύστημα καθολικής κουλτούρας, το οποίο είναι εξ ολοκλήρου αυτόνομο από την οικονομική διαδικασία του κεφαλαιοκρατισμού.⁷

Αλλά, όπως αναφέραμε παραπάνω, τελικά, δεν μπορεί να αμφισβητήσει κάποιος τις λίγες θετικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης και τις πολλές αρνητικές. Στη διαδικασία δε της παγκοσμιοποίησης συνέβαλαν και συμβάλλουν τρεις βασικοί παράγοντες:

α) η αναπτυσσόμενη τεχνολογία (ηλεκτρονική επανάσταση με καταλυτικές επιπτώσεις στην παραγωγή, την επικοινωνία, την εκπαίδευση, την ψυχαγωγία)

β) ο προβαλλόμενος κεφαλαιοκρατισμός ως η μόνη εναλλακτική λύση του καταρρεύσαντος σοσιαλιστικού κόσμου

γ) το γεγονός, ότι η παγκοσμιοποίηση δεν είναι πλέον αυτόνομο φαινόμενο, αλλά αποτελεί πολιτική ιδεολογία και σχεδιασμό των οικονομικώς ισχυρών (Α. Γιαννουλάτος, 2001, σελ. 244).⁸

2. Παγκοσμιοποίηση στην Κοινωνική Πολιτική

Η αναγκαιότητα να εγγράψουμε την εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής μέσα στο γενικό περιεχόμενο της οικονομίας και του δικαϊκού συστήματος μιας χώρας, προϋποθέτει, σε μια ανταγωνιστική κοινωνία, άνοιγμα προς τα έξω, ώστε να είναι ευκρινώς χαραγμένη η εξέλιξη κάθε μίας από τις κατηγορίες κοινωνικής προστασίας και για κάθε καθεστώς αυτής, ενώ παράλληλα απαιτείται ο σαφής προσδιορισμός του μέρους του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που προορίζεται για την κοινωνική προστασία, μέσα στο πλαίσιο των συνολικών πολιτικών επιλογών. Η κοινωνική ανάπτυξη και η κοινωνική σταθερότητα, σε κατάσταση ισορροπίας, προϋποθέτουν ένα ειδικό πλαίσιο κανόνων δικαίου, που θα ρυθμίζουν τις λεπτές και ευαίσθητες σχέσεις του κράτους, των παραγωγών και των καταναλωτών, από τη δίκαιη διευθέτηση των οποίων θα εξαρτηθεί σημαντικά όχι μόνο το μέγεθος της ευημερίας του ατόμου, αλλά αυτή η ίδια η ζωή του. Το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλειας αναλαμβάνει να παίξει το ρόλο αυτό του σύγχρονου αισυμνήτη. Κυρίως το δημόσιο δίκαιο

7. Ο Jacques Attali ισχυρίζεται, ότι η παγκοσμιοποίηση οδηγεί στη διάλυση των εθνικών ταυτοτήτων και κρατών και την αντικατάστασή τους από πεινασμένες οντότητες (πολυεθνικές, μαφία, καρτέλ, ναρκωτικά, εμπόριο ναρκωτικών, κ.ά.), οι οποίες θα επιβάλουν τις αξίες που τις συμφέρει. Βλ. Αρχιεπίσκοπος Κ. Χριστόδουλος, Ομιλία του στη «Συνάντηση των Αθηνών '99», στην Πνύκα, που διοργάνωσε το Οικονομικό Πανεπιστήμιο από 17-19 Σεπτεμβρίου 1999, με θέμα: «Οικονομικές προτεραιότητες στο κατώφλι του 20ού αιώνα».

8. Σε ένα καθεστώς παγκοσμιοποίησης, που διευθύνεται σωστά, μπορούν να επωφεληθούν όλες οι χώρες. Όμως, στην πραγματικότητα οι πλούσιοι ευνοούνται και οι πτωχοί ζημιώνονται. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα άδικο παιχνίδι με τους κανόνες να υπαγορεύονται από τις πλούσιες χώρες, για να τις ευνοούν (J. Stiglitz, 2002, σελ. 2).

(Διοικητικό, Συνταγματικό), αλλά και το ιδιωτικό (Αστικό, Εργατικό) δανείζουν πολλές διατάξεις τους στο γνωστικό πεδίο του δικαίου της κοινωνικής ασφάλειας.

Η συμφωνία του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994) και οι συμφωνίες του Μαρακές (1994)⁹ προσδιόρισαν τις διαστάσεις της επερχόμενης νέας κοινωνικής και οικονομικής εποχής, που εμφανιζόταν στον ορίζοντα με την ανατολή του 21ου αιώνα. Ένας νέος «οικονομικός» Ο.Η.Ε. δημιουργήθηκε από την πρώτη Ιανουαρίου 1995, με το όνομα Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου¹⁰, που δίνει μια νέα στροφή στην ανθρωπότητα και αποβλέπει στην ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας για το συμφέρον, πάντοτε, των κυρίαρχων πυρηνικών περιοχών. Πράγματι, το έτος 2000 μ.Χ., χαρακτηρίζεται από ένα βαθύ μετασχηματισμό τόσο σε διεθνές οικονομικό πεδίο, όσο και στον τρόπο παραγωγής πλούτου. Οι νέες αυτές οικονομικές αλλαγές ονομάζονται «παγκοσμιοποίηση» και «κοινωνία της πληροφορίας». Ο πρώτος όρος χαρακτηρίζεται από την ταχύτερη ανάπτυξη των διεθνών οικονομικών συναλλαγών, τη συνεχή αύξηση των πολυεθνικών μεγάλων επιχειρήσεων και την ανάπτυξη κοινών συμμαχιών για στρατηγικές οικονομικής μεγέθυνσης. Στον όρο αυτό θα μπορούσαμε να εντάξουμε και συνεργασίες ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Ο δεύτερος όρος προσδιορίζεται από την αύξηση της σημασίας της ίδιας της πληροφορίας και της χρήσης της γνώσης για την αύξηση της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών και επέκτεινα της παραγωγικότητας, η οποία είναι υπέρτερη και απ' αυτή που προέρχεται από επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου «παλαιού τύπου» βιομηχανιών. Οπωσδήποτε όμως η «κοινωνία της πληροφορίας» συνδέεται και συνεργάζεται στενά με την παγκοσμιοποιημένη οικονομική αγορά.¹¹

Ήδη, οι παγκόσμιοι κοινωνικο-οικονομικοί Οργανισμοί (Ο.Ο.Σ.Α., Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών, NAFTA, APEC), που εκπροσωπούν το 85% περίπου των διεθνών οικονομικών συναλλαγών, προσαρμόζονται στους νέους κανόνες του διακρατικού κοινωνικού γίνεσθαι. Στη μεταπολεμική εποχή, το κράτος Δικαίου προσλαμβάνει κοινωνικό χαρακτήρα. Την κύρια ευθύνη για την κοινωνική ευημερία, την έχει το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα να λαμβάνονται μέτρα σε διάφορα κράτη, για την παιδεία, την ασφάλεια, τη δημοκρατία. Ο καταστατικός χάρτης του Ο.Η.Ε. (06-06-1945), αλλά και πολλά μεταπολεμικά συντάγματα κρατών - μελών του Ο.Η.Ε., αναγνωρίζουν τα κοινωνικά δικαιώματα του ατόμου. Στις 10-12-1948, υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. η οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

9. Η τελική πράξη κυρώθηκε και από την Ελλάδα με το Ν. 2290/1995 και αποτελεί πλέον για τη χώρα αυτή θετικό δίκαιο (Αντ. Μπρεδήμας, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, εκδόσεις Α.Ν. Σάκουλας, Αθήνα 1996, σελ. 13-14). Οι συμφωνίες του πρώτου κύκλου της Ουρουγουάης (Uruguay Round), απελευθερώνοντας σημαντικά το παγκόσμιο εμπόριο και δημιουργώντας τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Π.Ο.Ε.), έδωσαν τη δυνατότητα στις Η.Π.Α. και τη Γαλλία να εκτιμούν, ότι πολυάριθμα Κράτη (του τρίτου κόσμου) πλαστογραφούν το διεθνή ανταγωνισμό χάριν των άκαιρων πλεονεκτημάτων (νομοθεσίες κοινωνικής προστασίας, εργασία των παιδιών ή των φυλακισμένων).

10. Ο Π.Ο.Ε. (Ο.Μ.Ε. ή W.T.O.) λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου του έτους 1995 (Γενεύη). Αντικατέστησε τη G.A.T.T. και έχει ως προορισμό να θέτει κανόνες διεθνούς εμπορίου και να επιλύει εμπορικές διαφορές (2001: 141 κράτη - μέλη). Ο Paul Krugman θεωρεί τον Π.Ο.Ε. ως ένα εμπορικό δικαστήριο, σχετικά με τις εμπορικές παραβιάσεις από μία χώρα (The New York Times, 18-2-2000 και L'état du monde, ed. La Découverte, Paris 2002, p. 611).

11. Το Βήμα 15-16/1/2000, Χρ. Παπαθάνος.

που. Στα άρθρα 22-26 της Διακήρυξης αυτής κατοχυρώνονται τα κοινωνικά δικαιώματα του ατόμου (κοινωνική προστασία, εκπαίδευση, απασχόληση, κ.λπ.), ενώ δύο χρόνια αργότερα, η προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων πήρε πιο θετική και συγκεκριμένη μορφή με τη σύμβαση της Ρώμης των κρατών - μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τέλος, τα βασικότερα θέματα που απασχόλησαν τους αρχηγούς κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) στη Στοκχόλμη (23 - 24/3/2001), στο πλαίσιο της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής κοινωνίας, όσον αφορά στη μελλοντική κοινωνική πολιτική της Ε.Ε. για την πρώτη δεκαετία του εικοστού πρώτου αιώνα, συνοψίζονται στους γνωστικούς τομείς: απασχόληση, διασυνοριακή κινητικότητα, επενδύσεις, πληθυσμιακή γήρανση, παγκοσμιοποίηση, περιβάλλον, e-Europe κ.λπ.¹²

Για τα βόρεια - δυτικά κράτη, τα πλέον φιλελεύθερα (π.χ. Ενωμένο Βασίλειο), μια ρήτρα της μορφής του «κοινωνικού dumbing» σε βάρος των περιφερειακών χωρών, θα ήταν αντίθετη με τις αρχές των ελεύθερων συναλλαγών και του Π.Ο.Ε., οι οποίες αποκλείουν κάθε έλεγχο της πηγής των προϊόντων, μεταξύ των οποίων είναι οι όροι της παραγωγής.

Για τα κράτη όμως του Νότου, η ως άνω κοινωνική ρήτρα δεν μπορεί να είναι παρά αυτή του μεταμφιεσμένου προστατευτισμού (B. Cassen, 1998, σελ. 84-85).

Έτσι, από τη μία πλευρά είναι η δύση, στην οποία αναγνωρίζεται ένα αποφασιστικό δικαίωμα: δηλαδή ένας βαθμός παραγωγικότητας πολλές φορές πιο υψηλός από αυτόν του Τρίτου Κόσμου. Από την άλλη πλευρά, ασκείται πίεση στις χώρες, που είναι ακόμη πτωχές, να επενδύσουν κοινωνικούς πόρους σε χρηματοδοτήσεις εξαιρετικά δαπανηρές (B. Cassen, 1998, σελ. 96-97).

3. Επίμετρο

Το κοινωνικό πρόβλημα, που απαιτεί κάθε φορά και σε κάθε τόπο τη λύση του, εμφανίζεται, κυρίως, με πέντε βασικές μορφές: την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση, την κοινωνική πρόνοια, την κοινωνική προστασία και την εκπαίδευση. Η κοινωνική ασφάλεια δεν είναι απλά το ποσοτικό άθροισμα των πέντε προηγούμενων συνιστωσών. Είναι και κάτι παραπάνω. Είναι το πλέγμα ή το πεδίο των σχέσεων, κυρίως νομικών και οικονομικών, που εμφανίζονται μεταξύ των τομέων αυτών αλλά και πάνω από αυτούς.

Ακριβώς αυτή η παγκόσμια διαφοροποίηση της κοινωνικής προστασίας και η άμεση σύνδεση της τελευταίας με τη διακρατική οικονομική αγορά, συνθέτουν το πλαίσιο, μέσα στο οποίο καλείται ο σύγχρονος νομοθέτης να προσαρμόσει τις σχετικές διατάξεις του δικαϊκού συστήματος σε μια νέα μορφή του δικαίου της κοινωνικής ασφάλειας.

Η νομική επένδυση του δικαίου κοινωνικής ασφάλειας αντιστοιχεί στη φύση και την ανάγκη του αγώνα εναντίον του κοινωνικού κινδύνου και της λειτουργίας των πολιτικών της ευημερίας,

12. Φαίνεται, ότι οι δυσμενείς συνέπειες της παγκοσμιοποίησης επηρεάζουν και καθιστούν επιφυλακτικά και τα βασικά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. τη Γαλλία). Ο γάλλος Επίτροπος M. Barnier έθεσε το εξής δίλημμα σε σχετική συνέντευξη στο Πρακτορείο «Ρόιτερ»: «Η πραγματική επιλογή είναι ανάμεσα σε μια ανεξάρτητη "ευρωπαϊκή" Ευρώπη και σε μια Ευρώπη κάτω από την αμερικανική επιρροή» (Καθημερινή, 28-2-2002).

που οι τελευταίες εμφανίζουν την τάση ομοιομορφίας σε παγκόσμιο επίπεδο, τόσο ως προς τις αρχές τους, όσο και ως προς τη μεθοδολογία τους.¹³

Η παγκοσμιοποίηση αντιπροσωπεύει μια ρήξη, ένα κατώφλι μέσα στην ιστορία της ανθρωπότητας· εμφανίζεται, χωρίς αμφιβολία, να προσφέρει στην ανθρωπότητα δύο ακραίους δρόμους:

Είτε η παγκοσμιοποίηση δίνει στους ανθρώπους το συναίσθημα, ότι βρίσκονται κλεισμένοι μέσα σε μια φυλακή, τη γη. Ένα τέτοιο συναίσθημα όμως δεν θα μπορούσε παρά να ερεθίζει τους φόβους, τις αποστερήσεις, τους πολέμους, κ.λπ.

Είτε η παγκοσμιοποίηση γεννά εμπιστοσύνη από το σύστημα της ανθρωπότητας, από το σύστημα της παγκοσμιοποίησης. Εύλογα αναρωτιέται κάποιος, αν διαγράφεται έτσι μια προοπτική διοργάνωσης μιας κοινής κυβέρνησης της γης (P.M. Defarges, 1997, σελ. 96, 109).

Όποια εκδοχή και να δεχθούμε ως προς τη σημασία της παγκοσμιοποίησης, το βέβαιο είναι, ότι αυτή δεν τελειώνει ούτε τον άνθρωπο ούτε την ιστορία του. Και αυτό διότι η παγκοσμιοποίηση δεν είναι παρά ένα υποπροϊόν της τεχνικής προόδου και απλώς συμπίπτει, χρονικώς, να πραγματοποιείται όταν ο άνθρωπος άρχισε να βυθίζεται μέσα σε δύο άπειρα: Το απείρως μικρό της ύλης· και το απείρως μεγάλο των άστρων (P.M. Defarges, 1997, σελ. 125)· όταν ο άνθρωπος άρχισε να αναζητά εναγωνίως την ερμηνευτική του κόσμου και τον αυτοπροσδιορισμό του στην κοινωνική του πορεία, με κύριο άξονα τη μείωση της κοινωνικής ανισότητας, της ανεργίας και της εγκληματικότητας.¹⁴

Βιβλιογραφία

Αναστάσιος: (2001), *Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα.

Brzezinski B.: (1998), *Η μεγάλη σκακιέρα. Η αμερικανική υπεροχή και οι γεωστρατηγικές της επιταγές*, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα.

Cassen B.: (1998), «Δημοκρατικός έλεγχος και παγκοσμιοποίηση», *Le monde diplomatique* - Σενάρια για την παγκοσμιοποίηση, Τεύχο 13, σελ. 96-97.

Ό.π. 2, σελ. 84-85.

13. Ο Καθηγητής Paul Krugman, αντίθετα, υποστηρίζει, ότι η υπερεκμετάλλευση, που εντοπίζεται στο πλαίσιο της ομοιομορφίας, λόγω της κοινωνικο-οικονομικής παγκοσμιοποίησης, μπορεί να θεωρηθεί ως η καλύτερη επιλογή από οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική λύση, καθόσον ο αναπτυσσόμενος κόσμος είναι ακόμη πολύ πτωχός (The New York Times, 18-2-2000).

14. Στην Ελλάδα τα τρία αυτά κοινωνικά μεγέθη εμφάνιζαν, για το έτος 2001, την εξής εικόνα: Το 10% των πιο πτωχών Ελλήνων αντιστοιχούσε στο 3% των Ακαθ. Εγχ. Προϊόντος, ενώ το 10% των πιο πλουσίων αντιστοιχούσε στο 30% των Α. Εγχ. Προϊόντος. Η ανεργία ανερχόταν στο 12% του εργατικού δυναμικού (των απασχολήσιμων) και ο αριθμός των δραστών για ανθρωποκτονίες ήταν 350, εκ των οποίων 185 Έλληνες και 165 Αλβανοί. Παρατηρούμε, ότι, ενώ οι Αλβανοί αποτελούν το 5% του πληθυσμού της Ελλάδας (περίπου), ο αριθμός των δραστών που διαπράττουν ανθρωποκτονίες υπερβαίνει το 47%. Ειδικώς, ως προς το σύνολο των σοβαρότερων διαπραχθέντων εγκλημάτων, για το έτος 1998, το σύνολο των δραστών ήταν 7297, από τους οποίους 5105 ήταν Έλληνες και 2192 Αλβανοί. Οι Αλβανοί αντιπροσώπευαν το 30% των δραστών, ενώ οι Έλληνες το 70%. Στα εγκλήματα αυτά περιλαμβάνονται οι ανθρωποκτονίες, οι κλοπές - διαρρήξεις, οι κλοπές τροχοφόρων, οι ληστείες και η σεξουαλική εκμετάλλευση (Υπουργείο Δημοσίας Τάξης, εφημερίδα «Καθημερινή», 7-4-2002).

- CEPII: (1997), *L'économie Mondiale 1998*, ed. La Découverte, Paris.
- Defarges P.M.: (1997), *La mondialisation*, ed. PUF, Paris.
- Διακόπουλος Χ.: (2002), *Παγκοσμιοποίηση και Παιδεία* (Η παγκοσμιοποίηση), εκδ. Χ.Ε.Ε.Λ., Αθήνα.
- Κάππος Κ.: (1994), *Ευρωπαϊκή Ένωση εναντίον των Ευρωπαϊκών λαών*, εκδ. Αλφειός, Αθήνα.
- Κόκκινος Θ.Τ.: (1997), *Οικονομικός Δομολειτουργισμός - Ενοποίηση της Ευρώπης και Παγκοσμιοποίηση της Οικονομίας*, Αθήνα.
- Λάμπρος Κ.: (2002), «Παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου ή οικουμενισμός της εργασίας;» *Οικονομικά Χρονικά*, Δεκέμβριος 2001 - Ιανουάριος 2002, σελ. 52-53.
- Lee K.: (2002), «Η παγκοσμιοποίηση και η ουσία της: Τι είναι παλαιό και τι νέο», *Δέκατο τέταρτο Διεθνές Σεμινάριο Φιλοσοφίας*, Εισήγηση, σελ. 8-12.
- Lepesant G.: (2002), «L'Europe et les défis de la mondialisation», *L'état du Monde*, 2002, p.p. 41-45.
- Ντράϊκωρς Ρ.: (1973), *Κοινωνική ισοτιμία*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα.
- Παναγόπουλος Α.: (2002), «Νέα Τάξη πραγμάτων και Παγκοσμιοποίηση», *Περιοδικό Άρδην*, τεύχος 33, σελ. 14.
- Stiglitz J.: (2002), «American Type Protectionism», *Project Syndicate*, April 2002, p. 2.
- Teulon F.: (1996), *Chronologie de l'économie mondiale*, ed. Seuil (Mémo), Paris.
- Τόλης Ε.Δ. και Τόλης Α.Δ.: *Παγκοσμιοδυναμική*, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα.
- Vergera F.: (2001) «Tableau de bord 2000-2001 de l'économie mondiale - Divergences d'analyse», *L'état du Monde 2002*, ed. La Découverte, Paris.
- Φίλιας Β.: (1999), «Η νέα τάξη πραγμάτων και η παγίδα της παγκοσμιοποίησης», *περιοδικό NEMECIS*, Δεκέμβριος 1999, σελ. 12.
- Foucher M.: (1998), «L'expérience géopolitique de l'Europe Unie peut contribuer à "civiliser" la mondialisation», ed. La Découverte, *L'état du Monde*, p.p. 32-35.
- Χολέβας Κ.: (2002), *Παγκοσμιοποίηση και Παιδεία* (Ελληνικό έθνος και Παγκοσμιοποίηση), εκδ. Χ.Ε.Ε.Λ., Αθήνα.
- Χριστοδουλίδης Θ.Α.: (1976), *Εισαγωγή εις την γενικὴν θεωρίαν των διεθνών οργανισμών*, Αθήνα.